

Nelegalių psichoaktyvių medžiagų
vartojimo situacija
ES, Lietuvoje, Klaipėdoje

Vaida Karulaitienė

RPLC Klaipėdos filialo direktorė

Ataskaita (Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA) 2019 m.

- Kasmet mažmeninės prekybos lygmeniu narkotikams europiečiai išleidžia ne mažiau kaip 30 mlrd. EUR. Šis skaičius paskelbtas ***2019 m. ES narkotikų rinkų ataskaitoje***. Maždaug du penktadaliai (39 proc.) šios bendros sumos išleidžiama kanapėms, 31 proc. – kokainui, 25 proc. – heroinui ir 5 proc. – amfetaminams ir MDMA.

Ataskaita (Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA) 2019 m.

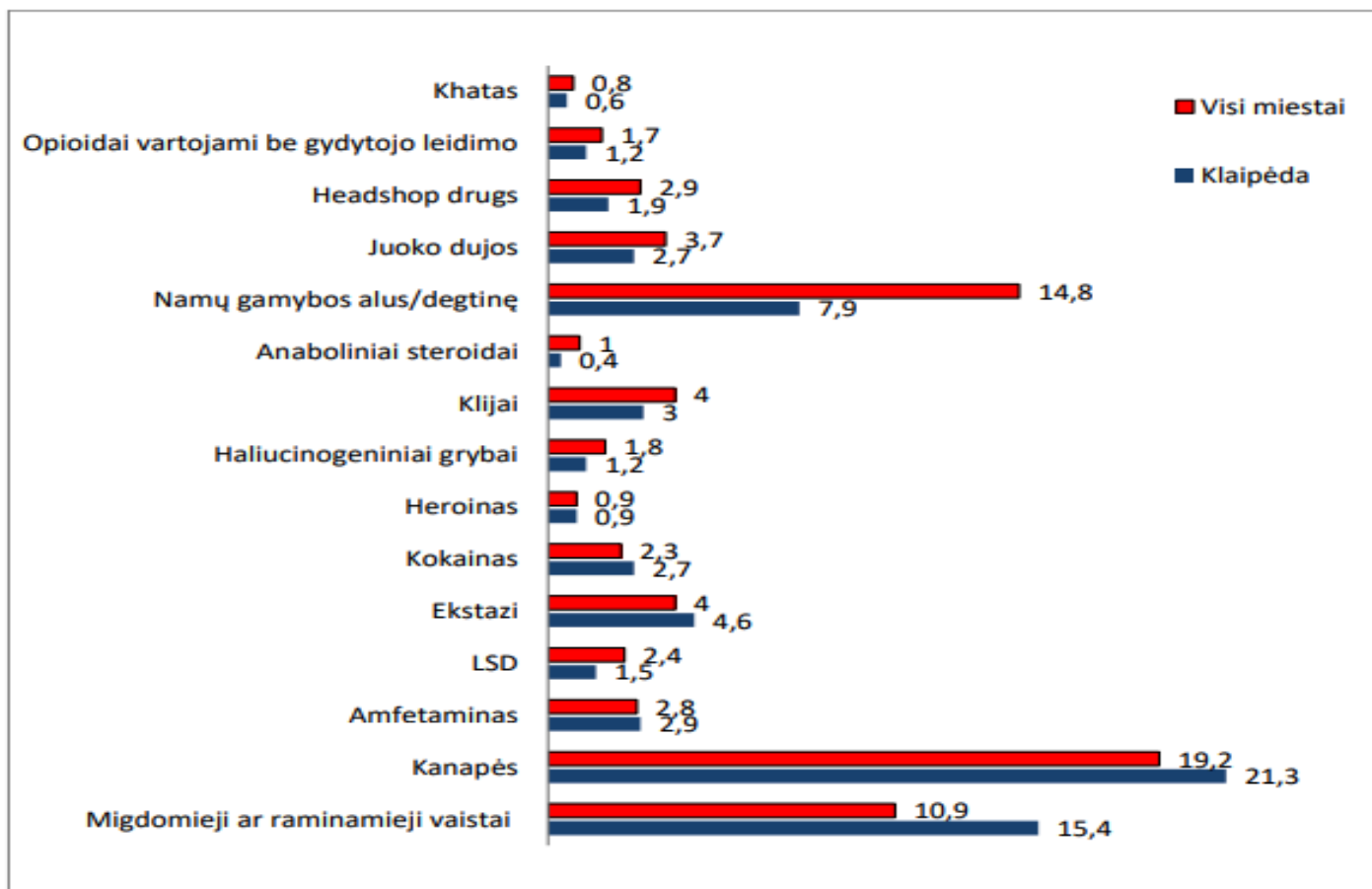
- *Kanapės – vis didėjanti produktų įvairovė:* Tai yra didžiausia narkotikų rinka Europoje. Per praėjusius 12 mėnesių šio narkotiko vartojo maždaug 25 mln. europiečių (15–64 metų), daugiau kaip 6 proc. lietuvių.
- Klaipėdos miesto 15-16 metų paauglių tarpe kanapes ir jų preparatus bent kartą gyvenime vartojo 21,3 proc.*
- Europoje tebedominuoja džiovintos kanapės ir kanapių derva, tačiau kanapių produktų įvairovė vis didėja.

* Islandijos socialinių tyrimų ir analizės centras (ICSRA), Klaipėdos visuomenės sveikatos biuras. Programa „Jaunimo planeta“ ataskaita, 2019

Islandijos socialinių tyrimų ir analizės centras (ICSRA)

„Jaunimo planeta – narkomanijos prevencijos programa“ (angl. „Planet Youth – A Drug Prevention Program“) pradėta vykdyti 2005 metais ir nuo tada joje dalyvavo daugiau nei 30 miestų/ savivaldybių iš 15 Europos šalių.

Kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas

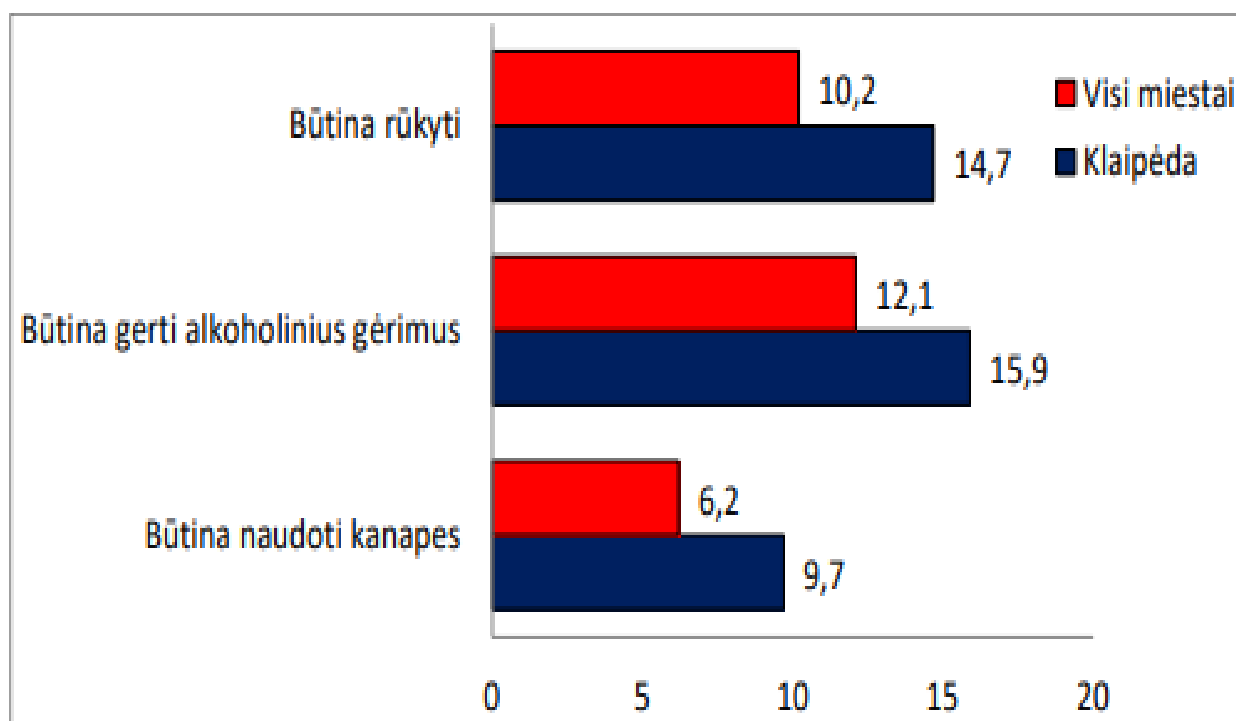

15 pav. Įvairių narkotinių medžiagų bent kartą per savo gyvenimą vartojusių 15-16 metų paauglių dalis (proc.)

Islandijos socialinių tyrimų ir analizės centras (ICSRA)

„Jaunimo planeta – narkomanijos prevencijos programa“ (angl. „Planet Youth – A Drug Prevention Program“) pradėta vykdyti 2005 metais ir nuo tada joje dalyvavo daugiau nei 30 miestų/ savivaldybių iš 15 Europos šalių.

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas ir bendraamžiai

17 pav. 15-16 metų paauglių dalis, kuri visiškai sutinka/iš dalies sutinka, kad kartais būtina rūkyti cigaretes, gerti alkoholį arba naudoti kanapes norint likti draugų grupėje (proc.)

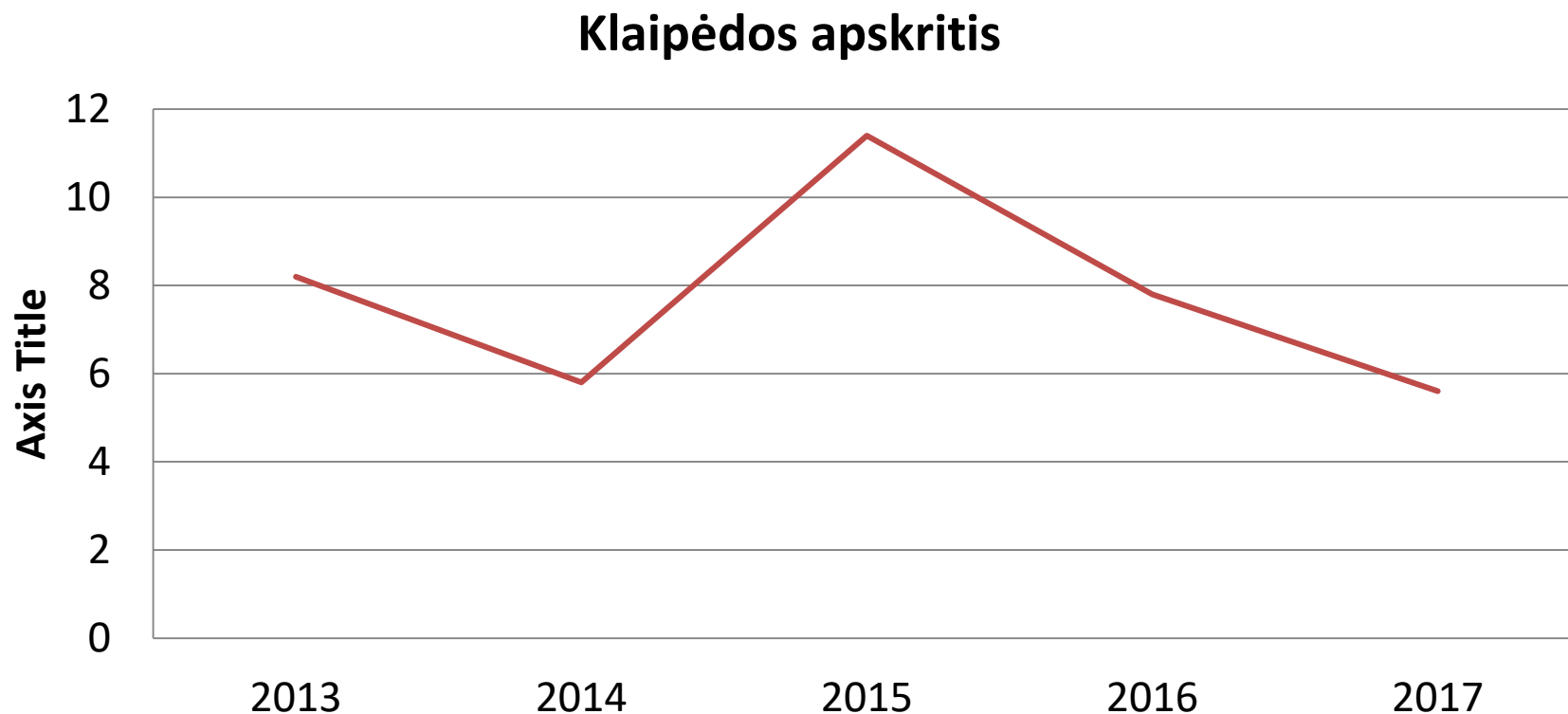
Ataskaita (Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA) 2019 m.

- 2018 m. respondentų, per pastarąjį mėnesį vartojusių kanapes, skaičius išaugo 3,4 karto, palyginti su 2013 m. tyrimo rezultatais. Per pastaruosius metus vartoję kanapių nurodė 39 proc. apklaustųjų ir tai yra 2,1 karto daugiau nei 2013 m. (18,1 proc.). Nors kartą gyvenime kanapes vartojo 63 proc. respondentų, t. y. 1,8 karto daugiau nei 2013 m. (34,4 proc.)

Ataskaita (Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA) 2018 m.

- **Opioidų vartojimas** tebesiejamas su didžiausia neteisėtų narkotikų vartojimo ES keliamų pavojų (įskaitant mirtį) dalimi. ES yra maždaug 1,3 mln. probleminių opioidų (daugiausia heroino) vartotojų.
- Vis didesnę grėsmę sveikatai kelia labai stiprūs sintetiniai opioidai (pvz., fentanilio dariniai). Jie vis dažniau parduodami internetu ir pristatomi paštu, dažnai nedidelėse pakuotėse, kuriose yra daug galimiems vartotojams skirtų dozių.

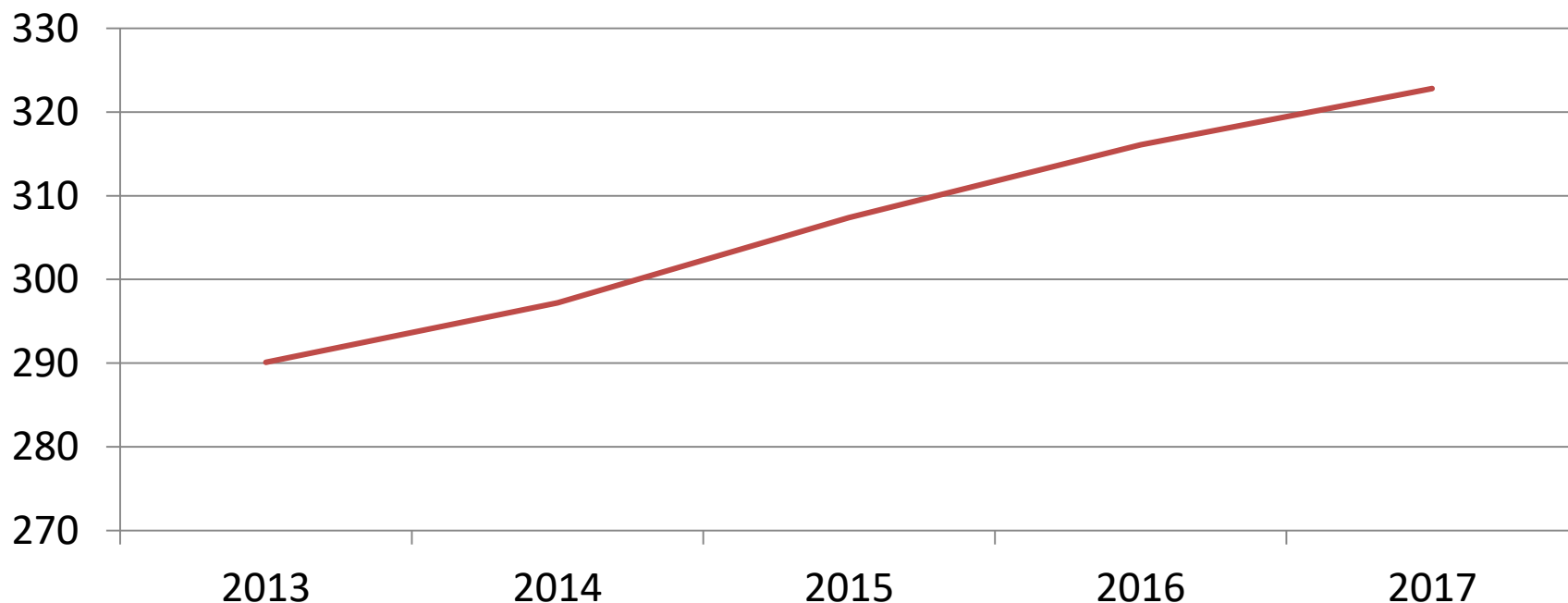
2013–2017 m. laikotarpiu didžiausias **sergamumas** narkomanija stebimas Vilniaus, Klaipėdos apskrityse

Ligotumo narkomanija rodikliai 2013-2017 m. (atv.sk.100 tūkst.gyv.)
Higienos instituto duomenys

2013–2017 m. laikotarpiu didžiausias **ligotumas** narkomanija stebimas Vilniaus, Klaipėdos apskrityse

Klaipėdos apskritis

Ligotumo narkomanija rodikliai 2013-2017 m. (atv.sk.100 tūkst.gyv.)
Higienos instituto duomenys

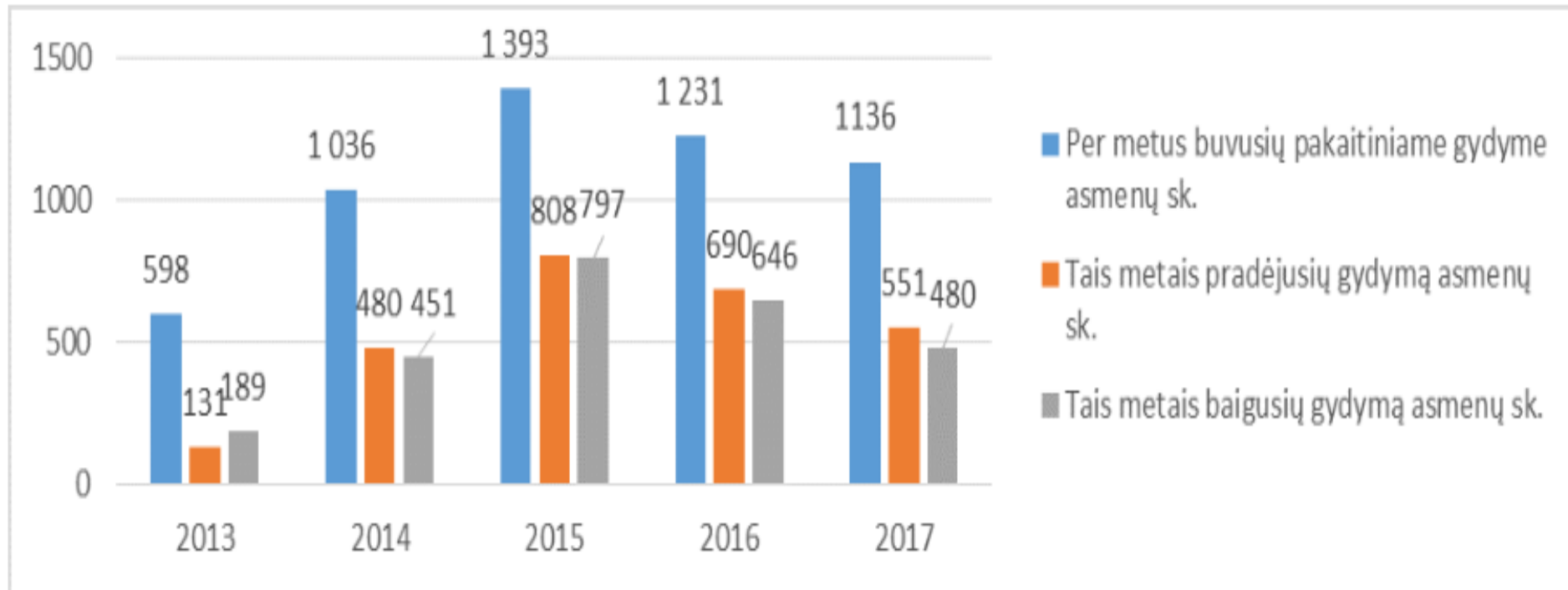
ŠNV vartotojai

- Naujausiais duomenimis, Lietuvoje švirkščiamuosius narkotikus vartoja apie 8–10,5 tūkst. asmenų, 85 proc. jų vartoja opioidus.
- Klaipėdoje 2016 metais atlikto tyrimo* duomenimis yra apie 1700 ŠNV.
- RPLC - opioidų vartotojams yra taikoma pakaitinė terapija Metadonu.
- Klaipėdos filiale lyginant su 2017 m. per 2018 metus šis skaičius išaugo 250 proc., o 2019 metais dar 90 proc. Šiuo metu RPLC Klaipėdos filiale pakaitinėje Metadono terapijoje dalyvauja 74 pac. Pagal turimus žmogiškuosius resursus filialas pajėgus priimti iki 100 pac.

*Thanki, D., Mravčík, V., Běláčková, V., Mačiulytė, D., Zábranský, T., Širvinskienė, A., Subata, E., Lorenzo-Ortega, R. (2018 m.). Didelės rizikos narkotikų vartotojų paplitimo vertinimo bei adatų ir švirkštų programos ir pakaitinio gydymo aprėpties įvertinimo taikant daugiametodinį skaičiavimą Lietuvoje 2015–2016 m.

OV terapija Lietuvoje

Asmenų, kuriems taikytas pakaitinis gydymas, skaičius Lietuvoje 2013–2017 m. laikotarpiu (asmenų skaičius per ataskaitinius metus)

Pirmą kartą savo gyvenime į Metadono programą Klaipėdos filiale 2019 metais priimti - 23 pacientai

Į RPLC Klaipėdos filialą pirmą kartą gyvenime
stacionariniam gydymui nukreipta:

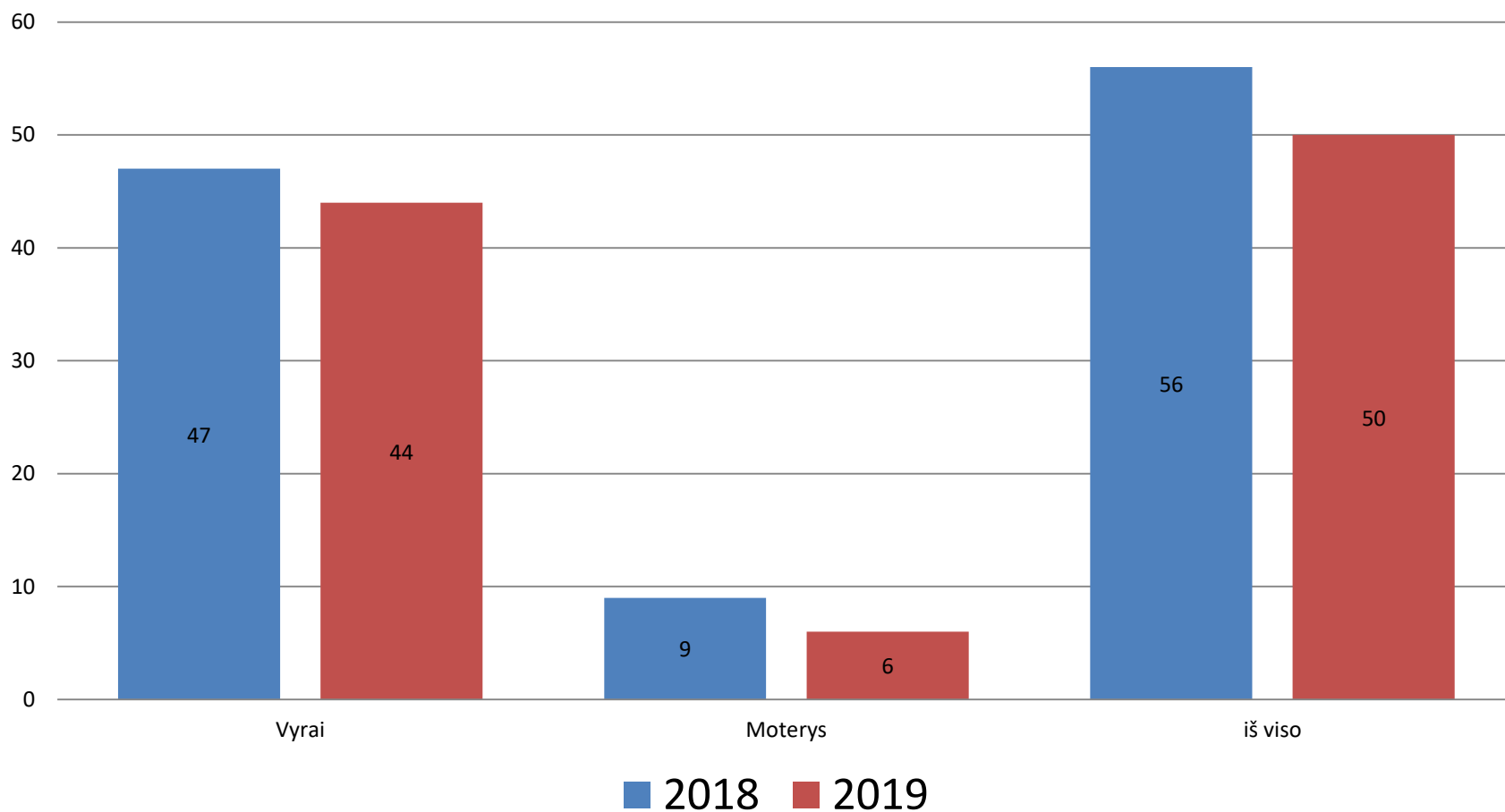
2018 metais -58 asmenys

F11 (opiatai)	18
F12 (kanaboidai)	9
F14 (kokainas)	3
F15 (stimulatoriai)	3
F19 (keli narkotikai ir PAM)	25

2019 metais (duomenys už tris ketvirčius) – 51 asmuo

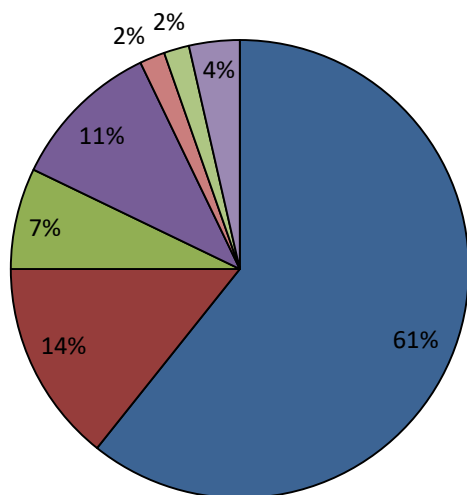
F11 (opiatai)	21
F12 (kanaboidai)	3
F14 (kokainas)	5
F15 (stimulatoriai)	4
F19 (keli narkotikai ir PAM)	18

Pirmą kartą kreipėsi į Klaipėdos psichikos sveikatos centro Žemo slenksčio kabinetą:

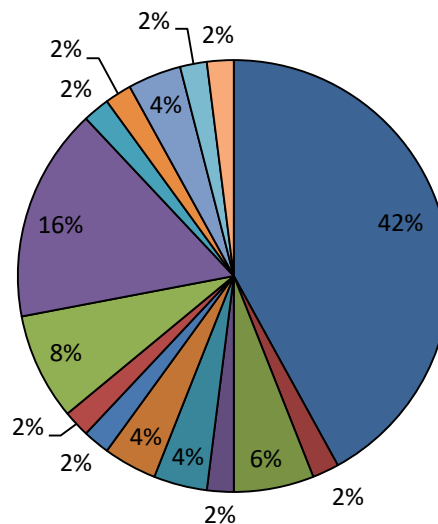
Klaipėdos PSC Žemo slenksčio kabineto klientų vartojimo medžiaga

2018

- heroinas
- heroinas+amfetaminas
- heroinas+efedronas
- heroinas+klonazepamas
- heroinas+raminamieji
- heroinas+marichuana
- heroinas+amfetaminas+marichuana
- heroinas+amfetaminas+alkoholis
- amfetaminas
- amfetaminas+alkoholis
- amfetaminas+alkoholis+marichuana
- amfetaminas+kokainas
- amfetaminas+ekstazi
- eferdonas
- subuteksas
- marichuana
- Kokainas+grybai+MDM
- Kokainas+alkoholis+morfina

2019

- heroinas
- heroinas+amfetaminas
- heroinas+efedronas
- heroinas+klonazepamas
- heroinas+raminamieji
- heroinas+marichuana
- heroinas+amfetaminas+marichuana
- heroinas+amfetaminas+alkoholis
- amfetaminas
- amfetaminas+alkoholis
- amfetaminas+alkoholis+marichuana
- amfetaminas+kokainas
- amfetaminas+ekstazi
- eferdonas
- subuteksas
- marichuana
- Kokainas+grybai+MDM
- Kokainas+alkoholis+morfina

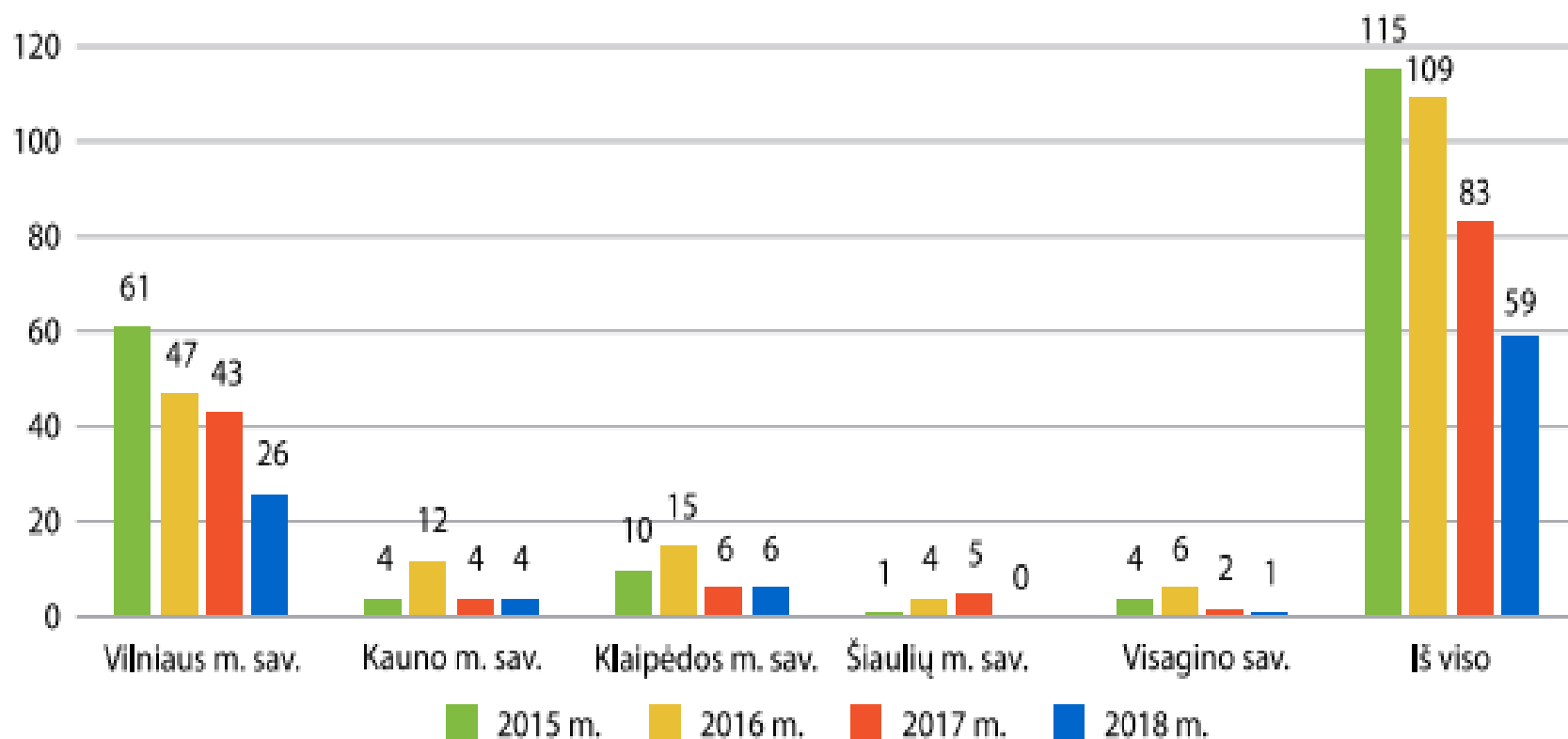
Su narkotikais susijusios mirtys

- Kalbant apie opioidus, ypač sintetinius opioidus, susiduriama su didžiausia perdozavimų, mirčių rizika. 2017 metais Lietuvoje mirė 83 asmenys – būtent jų mirtys susijusios su narkotikų vartojimu, didžioji dalis – opioidų vartotojai. 2018 metais statistika geresnė – tokių mirčių buvo 59.

-

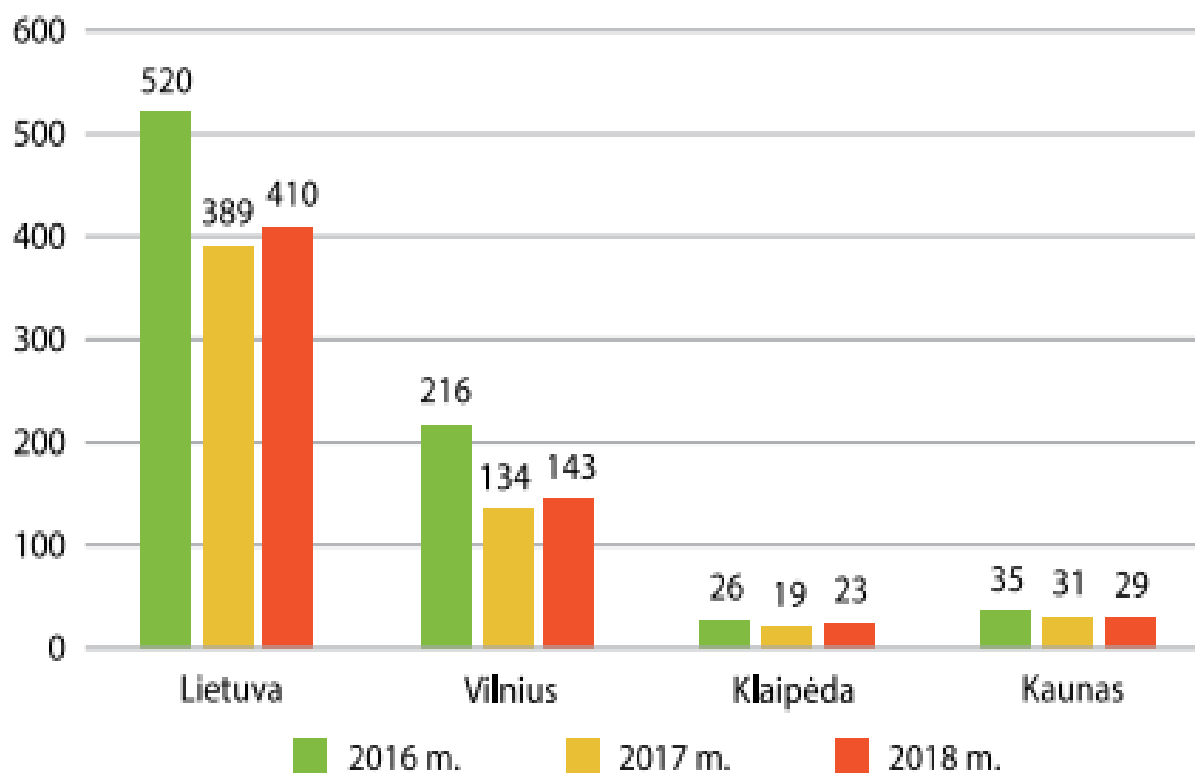
Su narkotikais susijusios mirtys

3.56 pav. 2015–2018 m. nuo narkotinių ir psichotropinių medžiagų mirusių asmenų pasiskirstymas pagal savivaldybes

Su narkotikais susiję apsinuodijimai

61 pav. Apsinuodijimų narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis tendencijos didžiuosiuose Lietuvos miestuose

Mirčių prevencijai - Naloksonas

- Lietuvoje siekiant apsaugoti opioidų vartotojus nuo perdozavimo yra vykdoma opioidų priešnuodžio – naloksono – išdavimo priklausomiems nuo narkotikų (opiatų) ir jų artimiesiems programa.
- Klaipėdoje tokių rinkinių:
 - 2018 m. išdalinta 27 vnt. (54 ampulės)
 - 2019 m. per 11 mėn. – 103 vnt. (206 amp.), t.y. 300 proc. daugiau nei 2018 m.
 - papildomai:
 - policijai – 20 vnt. (40 amp.)
 - Klaipėdos nakvynės namams – 5 vnt. (10 amp.).

Vandens nuotekų tyrimas

- EMCDDA kartu su Europos vandens nuotekų tyrimų grupe (angl. The Sewage Analysis Core Group Europe, SCORE) jau 8 kartą vykde Europos miestų nuotekų tyrimą. Projektas, analizuojantis gyventojų narkotikų vartojimo įpročius, apėmė 46 milijonų gyventojų, 20 Europos šalių, 73 Europos miestus, tarp jų – Vilnių, Kauną ir Klaipėdą.

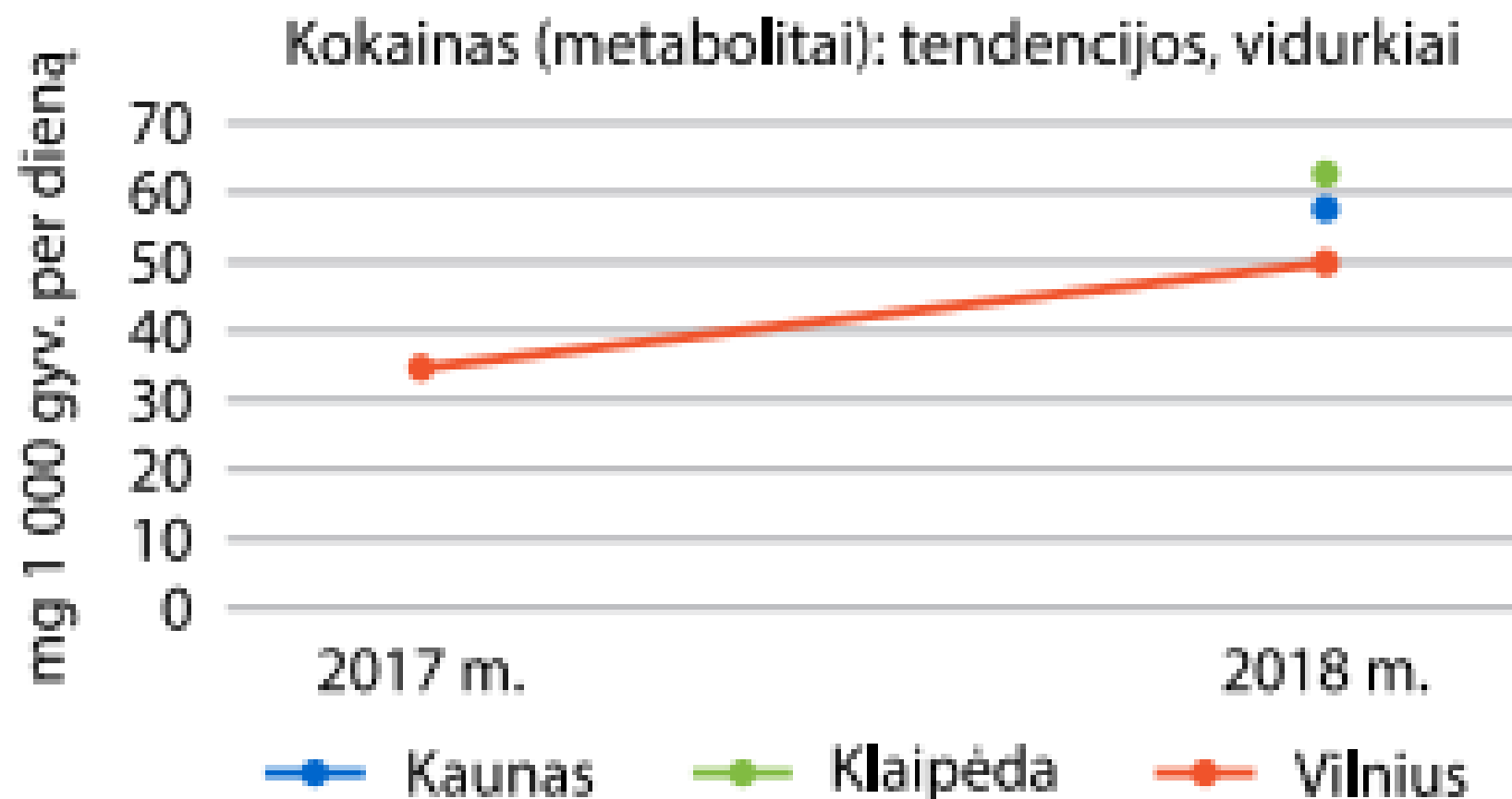
Vandens nuotekų tyrimas

- Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos nuotekų mėginiai reprezentuoja beveik 1 milijono Lietuvos gyventojų populiaciją, kuri naudojasi centralizuotu vandentiekio. Septynias dienas buvo renkami nuotekų sudėtiniai paros mėginiai, kuriuose buvo ieškoma nelegalių sintetinių narkotikų – amfetamino, kokaino, MDMA (ekstazis) ir metamfetamino metabolitų – skilimo produktų.
- Šis tyrimas rodo, kad amfetamino, kokaino ir MDMA koncentracijos nuotekų mėginiuose augo, palyginti su 2017 m. duomenimis.

Vandens nuotekų tyrimas

- Kokaino koncentracija Klaipėdoje siekė 62 mg 1 000 gyv. per dieną, Kaune – šiek tiek mažiau (57 mg 1 000 gyv. per dieną), o Vilniuje – 49 mg 1 000 gyv. per dieną. Klaipėdoje nustatytos kokaino koncentracijos buvo 16 kartų mažesnės nei Bristolyje (Jungtinė Karalystė), didžiausią koncentraciją turėjusiame mieste.

3.12 pav. Kokaino koncentracijos palyginimas tarp Lietuvos miestų

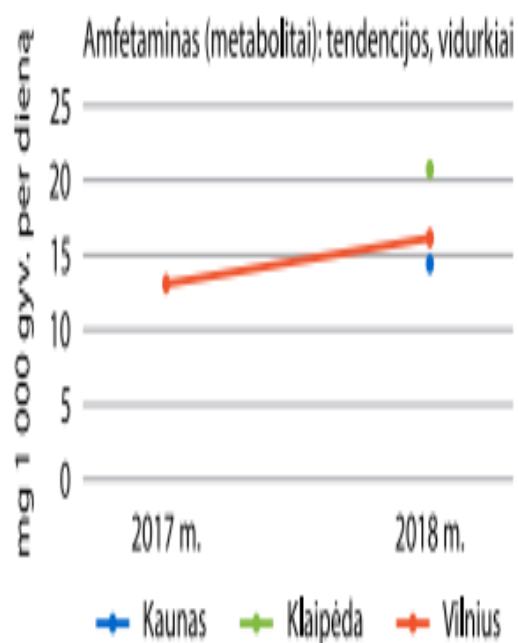

Vandens nuotekų tyrimas

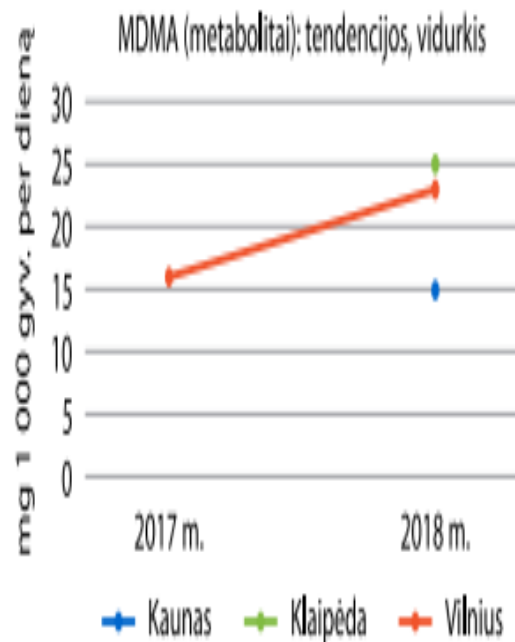
- Taip pat Klaipėdos mieste buvo nustatyta didžiausia MDMA metabolitų koncentracija vandens nuotekose.
- Metamfetamino likučių koncentracija Klaipėdoje buvo nežymi, o tai rodo, kad ši medžiaga uostamiestyje yra mažai populiari.

Vandens nuotekų tyrimas

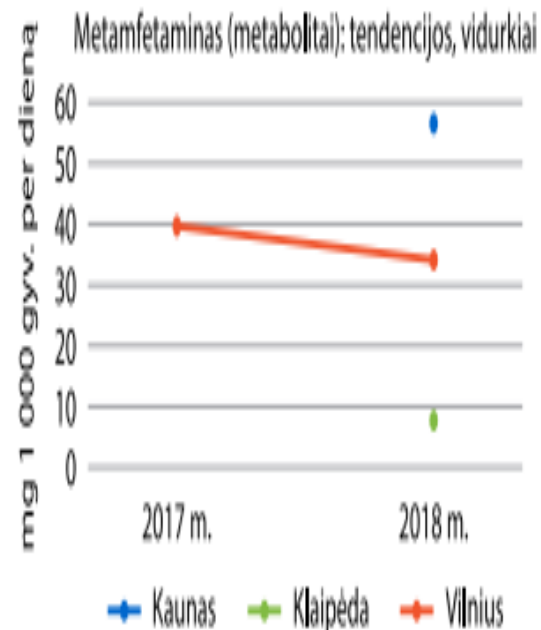
3.14 pav. Amfetamino koncentracijos palyginimas tarp Lietuvos miestų

3.16 pav. MDMA koncentracijos palyginimas tarp Lietuvos miestų

3.18 pav. Metamfetamino koncentracijos palyginimas tarp Lietuvos miestų

Ataskaita (Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA) 2019 m.

- *Amfetaminas, metamfetaminas ir MDMA* – šie narkotikai sudaro maždaug 5 proc. visos ES narkotikų rinkos. Per pastaruosius 12 mėnesių amfetamino arba metamfetamino vartojo maždaug 1,7 mln. europiečių (15–64 metų), o MDMA (vadinamojo ekstazio) – maždaug 2,6 mln.

Ataskaita (Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA) 2019 m.

- 2017 m. gruodžio 29 –2018 m. vasario 25 dienomis buvo atliekamas ES narkotinių medžiagų vartojimo tarp pasilinksminimo vietų lankytojų tyrimas. Kuriame buvo apklausta 519 naktinio pasilinksminimo vietų lankytojų ES miestuose, tame tarpe Klaipėdoje, Vilniuje, Kaune ir Šiauliuose.
- Po penkerių metų (2013 m.) pertraukos pakartotas tyrimas atskleidė pasikeitusius pasilinksminimo vietų lankytojų įpročius ir išaugusį narkotikų vartojimo paplitimą tarp šios grupės asmenų.

Ataskaita (Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA) 2019 m.

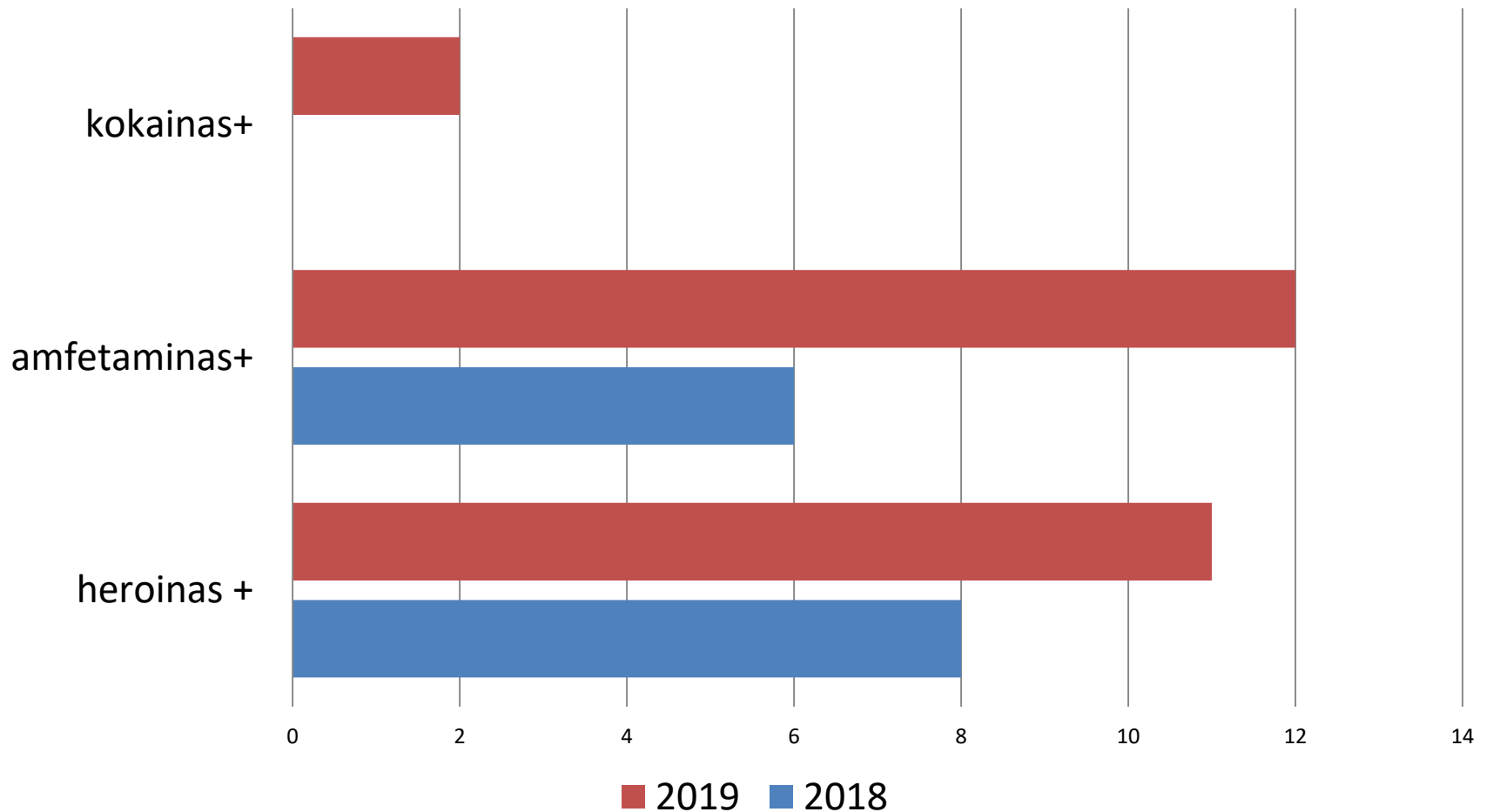
- Didžiausias narkotikų vartojimas yra tarp Vilniaus (49 proc.) pasilinksminimo vietų lankytojų, mažiausias – Šiauliuose (7 proc.).
- 2018 m. tyrimas atskleidė, kad ekstazis (MDMA) yra antras populiariausias narkotikas tarp pasilinksminimo vietų lankytojų.

Ataskaita (Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA) 2019 m.

- Liūdina tai, kad tarp tyrime dalyvavusių respondentų, **nėra bandę** jokių draudžiamų narkotinių medžiagų tik 36 proc. Palyginti su 2013 m. duomenimis, tokių asmenų skaičius beveik **du kartus sumažėjo** (2013 m. – 62 proc.).

- Smarkiai išaugo kelis narkotikus iš karto vartojančių asmenų skaičius. Net 10 proc. respondentų nurodė, kad maišė kelis narkotikus per pastarąjį mėnesį, tuo tarpu 2013 m. – tik 1,1 proc.
- Tai rodo ir Klaipėdos PSC Žemo slenksčio kabineto klientų duomenys.

Kelis narkotikus iš karto vartojančių asmenų pokytis Klaipėdos PSC Žemo slenksčio kab. duomenimis

Ačīū už dėmesį